

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою ХТЕІ КНТЕУ
18 листопада 2020 р.
(протокол № 3, п. 7)

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальність	<u>051 Економіка</u> (шифр і найменування спеціальності)
освітня програма / спеціалізація	<u>Економіка бізнесу</u> (найменування освітньої програми спеціалізації)
кваліфікація	<u>ступінь вищої освіти бакалавр спеціальність «Економіка» освітня програма «Економіка бізнесу»</u> (кваліфікація відповідно до освітньої програми)
форма навчання	<u>заочна, скорочена</u> (форма навчання)
рік набору	<u>2018</u> (рік набору)

Харків, 2020 рік

Розробники:

Чемчикаленко Руслан Анатолійович, завідувач кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, кандидат економічних наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий ступінь, вчене звання повністю

Дяченко Катерина Сергіївна, старший викладач кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, кандидат економічних наук

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий ступінь, вчене звання повністю

Порсюрлова Ірина Володимирівна, викладач кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, кандидат економічних наук

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий ступінь, вчене звання повністю

Благодарумова Ольга Володимирівна, доцент кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, кандидат економічних наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий ступінь, вчене звання повністю

09.09.2020 р.

Керівник (гарант)
освітньої
програми

Гавриш Ольга Миколаївна, декан факультету економіки та управління, доцент кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, кандидат економічних наук, доцент

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий ступінь, вчене звання повністю

09.09.2020 р.

Програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку

назва кафедри

протокол від 09.09.2020 р. № 1.

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту, протокол від 10.11.2020 р. № 3.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відповідно до положень закону України «Про вищу освіту» перший (бакалаврський рівень) вищої освіти передбачає здобуття здобувачем теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Програма кваліфікаційного екзамену розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 051 Економіка освітньої програми Економіка бізнесу галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Мета кваліфікаційного екзамену – оцінювання відповідності отриманих результатів навчання вимогам освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 051 Економіка освітньої програми Економіка бізнесу галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Завдання кваліфікаційного екзамену:

- визначення рівня сформованості у здобувача вищої освіти освітнього ступеня бакалавр теоретичних знань, які є достатніми для успішного виконання фахових завдань у різних галузях економіки;
- визначення рівня сформованості у здобувача вищої освіти освітнього ступеня бакалавр практичних навичок, які є достатніми для успішного виконання фахових завдань у різних галузях економіки;
- визначення рівня сформованості у здобувача вищої освіти освітнього ступеня бакалавр професійних вмінь, які є достатніми для успішного виконання фахових завдань у різних галузях економіки.

Організація і порядок проведення атестації здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» регламентується наступними нормативними документами:

- Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII;
- Положенням про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ, затвердженим рішенням вченої ради ХТЕІ КНТЕУ від 21.11.2018 р. (протокол № 4, п. 7);
- Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ, затвердженим рішенням вченої ради ХТЕІ КНТЕУ від 04.03.2020 р. (протокол № 8, п. 3);
- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті КНТЕУ, затвердженим рішенням вченої ради ХТЕІ КНТЕУ від 28.08.2019 р. (протокол № 1, п. 5);
- іншими нормативними актами України з питань освіти.

1. СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестація здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» заочної форми навчання спеціальності 051 Економіка освітньої програми Економіка бізнесу передбачає проведення кваліфікаційного екзамену, який включає оцінку рівня та обсягу знань, вмінь і практичних навичок з 4-х навчальних дисциплін циклу професійної підготовки:

1. Економіка підприємства.
2. Економіка торгівлі.
3. Статистика.
4. Проектний аналіз.

2. ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ

2.1. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Теорії та моделі підприємств

Поняття, цілі та напрями діяльності підприємства. Підприємство як система, моделі побудови підприємства. Ознаки підприємства. Цілі підприємства та вимоги до них. Підприємство як суб'єкт господарювання, як господарська система і як форма реалізації підприємництва. Сфери і напрями діяльності підприємства. Державне регулювання господарської та підприємницької діяльності. Правові основи функціонування підприємства. Законодавчі акти, що регламентують діяльність підприємства. Зовнішнє середовище функціонування підприємства та його характеристика. Класифікація ринків діяльності підприємств. Місце підприємства на ринку. Форми та зміст державного регулювання діяльності підприємств. Формування належного підприємницького середовища. Малий бізнес, його значення та завдання. Франчайзинг як особлива форма організації бізнесу. Державна політика активізації підприємницької діяльності в Україні.

Тема 2. Основи підприємництва

Підприємницька діяльність як основна сучасна форма господарювання. Господарський кодекс України, його основні положення. Сутність, основні функції. Принципи здійснення підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Значення підприємницької діяльності для функціонування ефективної системи господарювання. Ліцензування та патентування підприємницької діяльності. Установчі документи та статутний капітал підприємства. Державна реєстрація та порядок ліквідації суб'єктів підприємництва. Культура підприємницької діяльності. Загальна типологія виробничої та посередницької підприємницької діяльності. Договірні взаємовідносини та партнерські зв'язки в підприємницькій діяльності. Міжнародні підприємницька діяльність.

Тема 3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Види підприємства за класифікаційним ознаками: мета та характер діяльності, форма власності, належність капіталу, спосіб утворення та формування статутного капіталу, кількість працівників та обсяг валового доходу від реалізації продукції, ступень залежності від іншого підприємства, галузева належності, правовий статус та форми господарювання. Господарські товариства, їх характеристика. Поняття та ознаки добровільних об'єднань підприємств. Організаційно-правові форми господарських об'єднань: асоціація, корпорація, консорціум, концерн, картель, синдикат, трест, асоційовані підприємства, холдинг, фінансова група. Мета їх створення, особливості та ефективність діяльності.

Тема 4. Зовнішнє середовище господарювання підприємств

Вплив зовнішнього оточення на діяльність підприємств. Поняття і компоненти зовнішнього середовища господарювання. Чинники мікросередовища та особливості їх впливу на діяльність економічних суб'єктів. Макросередовище господарювання і його чинники. Особливості дії чинників макросередовища. Демографічні, природні, науково-технічні, економічні, екологічні, політичні та міжнародні чинники та їх урахування у підприємницькій діяльності. Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародний бізнес: поняття, суб'єкти, типи та види. Форми міжнародної підприємницької діяльності. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу: мотивація та процедура створення, механізм функціонування. Тенденції та проблеми розвитку спільних підприємств в Україні.

Тема 5. Структура та управління підприємством

Загальна і виробнича структура підприємства. Поняття і вплив структури підприємства на ефективність його функціонування. Характеристика загальної структури підприємства. Виробнича структура підприємства та чинники, що її визначають. Принципи класифікації виробничої структури. Функції і методи управління. Особливості підприємства як системи. Загальне поняття управління підприємством. Системний підхід до визначення складу функцій управління. Єдність і взаємодія функцій управління. Методи управління як інструменти впливу на працівників підприємства та реалізації системи інтересів. Зміст економічних, організаційно-розпорядчих та соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління. Організаційні структури управління підприємствами. Типи організаційних структур управління: лінійна, лінійно-штабна, функціональна, дивізійна, матрична, множинна. Принципи та етапи побудови організаційних структур управління. Механізм зміни організаційної структури управління підприємством.

Тема 6. Ринок і продукція

Ринок і поведінка в ньому суб'єктів господарювання. Загальна характеристика ринку, його елементів та структури. Роль ринкової

інфраструктури у формуванні сучасної економіки. Загальні та локальні принципи саморегуляції і поведінки суб'єктів ринку. Дотримання етичних норм поведінки у бізнесі. Продукція як результат діяльності виробничих систем. Класифікація продукції за економічним призначенням. Оновлювання продукції внаслідок дії науково-технічного прогресу і попиту. Порядок розробки плану реалізації та виробництва продукції. Розроблення виробничої програми у натуральних та вартісних одиницях. Товарна, валова і чиста продукція. Обсяг реалізованої продукції (продажу). Обґрунтування виробничої програми ресурсами та виробничими потужностями.

Тема 7. Продуктивність праці, персонал підприємства і оплата праці

Економічна категорія продуктивності праці. Показники продуктивності праці. Методи розрахунку продуктивності праці. Класифікація факторів та резервів зростання продуктивності праці. Система розрахунків можливого зростання продуктивності праці.

Класифікація і структура персоналу підприємства. Показники руху персоналу на підприємстві. Розрахунок норм тривалості робочого часу. Складання балансу робочого часу. Визначення чисельності окремих категорій працівників. Порядок складання штатного розкладу та посадових інструкцій. Соціально-економічна сутність заробітної плати та її функції. Структура заробітної плати. Особливості організації оплати праці на підприємстві. Тарифна система оплати праці. Форми і системи оплати праці. Методи мотивації трудової діяльності. Особливості преміювання персоналу.

Тема 8. Основний капітал

Класифікація і структура основних засобів. Засоби виробництва та виробничі фонди. Поділ виробничих фондів на основні та оборотні. Характерні ознаки та визначення основних та оборотних фондів як економічних категорій. Оцінка основних засобів за первісною, відновною, повною та залишковою вартістю. Періодична переоцінка основних засобів. Класифікація основних засобів. Знос, амортизація і відтворення основних засобів. Характеристика процесу відтворення основних засобів. Фізичний та моральний знос основних засобів. Ефективність використання основних засобів. Амортизація і відтворення основних засобів. Методи нарахування амортизації. Показники ефективності використання основних засобів. Шляхи поліпшення використання основних засобів.

Тема 9. Оборотний капітал

Склад, структура і класифікація оборотних коштів. Елементний склад оборотних фондів. Характеристика виробничих запасів, напівфабрикатів власного виготовлення, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів. Нормовані й ненормовані оборотні кошти. Нормування оборотних коштів. Обчислення нормативів оборотних коштів в окремих їх елементах (виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції). Оцінка ефективності використання

оборотних коштів. Шляхи прискорення оборотності оборотних коштів.

Тема 10. Інвестиції

Економічна сутність, класифікація та структура інвестицій. Інвестиційний ринок та його інфраструктура. Фактори, що впливають на формування інвестиційного клімату держави. Особливості інвестиційної діяльності на підприємстві. Вибір форм реальних інвестицій та обґрунтування інвестиційних проектів. Модель формування інвестиційного прибутку. Основні принципи оцінки ефективності і відбору для реалізації реальних інвестиційних проектів. Інвестиційна діяльність у спеціальних (вільних) економічних зонах та територіях пріоритетного розвитку. Основні форми державного регулювання інвестиційної діяльності. Завдання і функції інвестиційного менеджменту. Оцінка економічної ефективності виробничих інвестицій. Основні показники ефективності реальних інвестиційних проектів: чистий

дисконтований дохід, індекс дохідності, коефіцієнт рентабельності, період окупності, внутрішня норма прибутковості. Фактори підвищення ефективності використання капітальних вкладень та фінансових інвестицій.

Тема 11. Інноваційна діяльність

Характеристика інновацій та інноваційної діяльності. Фінансова підтримка інноваційної діяльності. Характеристика інноваційних процесів. Види інноваційних процесів: технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні. Локальні і глобальні нововведення. Взаємозв'язок окремих видів інноваційних процесів. Вплив нововведень на виробництво, будь-яку господарську та підприємницьку діяльність. Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрями. Еволюційні та революційні форми науково-технічного прогресу. Зміст та особливості науково-технічних революцій. Більш досконалі і нові технології, матеріали та енергія, засоби праці та кінцева продукція як пріоритетні напрями науково-технічного прогресу. Економічний ефект як узагальнювальний показник ефективності технічних нововведень. Вартісна оцінка результатів використання нових засобів і предметів праці. Сумарні витрати на реалізацію технічних нововведень. Облік фактора часу при визначенні ефективності технічних нововведень. Принципово новий підхід до визначення ефективності технічних нововведень і нововведень з урахуванням пріоритетності критерію соціальної ефективності і екологічної безпеки. Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні.

Тема 12. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Структура техніко-технологічної бази. Тенденції розвитку техніко-технологічної бази. Особливості формування виробничої (техніко-технологічної) бази на підприємствах різних галузей. Технічний розвиток підприємства, його форми. Оцінка технічного рівня. Процес економічного управління технічним

розвитком підприємства, його основні етапи. Напрями технічного розвитку. План технічного розвитку підприємства. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва. Сутність лізингу та його об'єкти. Можливі види лізингу за окремими класифікаційними ознаками. Характеристика окремих видів лізингу. Організаційно-правові основи здійснення лізингу. Умови договору лізингу. Права та обов'язки лізингодавців та лізингоотримувачів. Витрати на надання та ефективність лізингових послуг. Поняття, види і чинники формування виробничої потужності. Загальні методичні принципи розрахунку виробничої потужності підприємства. Особливості визначення виробничих потужностей підприємств різних галузей. Показники та шляхи підвищення використання виробничих потужностей.

Тема 13. Витрати на виробництво та реалізацію продукції

Загальна характеристика витрат на виробництво продукції. Склад витрат, які включають у собівартість. Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками. Система управління витратами на підприємстві. Критичний обсяг виробництва продукції, графічний і аналітичний методи його знаходження. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих факторів. Зміст і методика розрахунку кошторису виробництва. Групування витрат за економічними елементами. Розрахунки кошторису виробництва по окремих економічних елементах. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Калькуляція собівартості продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції. Місце калькуляції в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання та калькуляційні одиниці. Методика розрахунку окремих статей калькуляції. Обґрунтування і вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Види цін за класифікаційними ознаками. Роль державної політики ціноутворення. Формування ціни на продукцію. Методи ціноутворення за ринкових умов господарювання. Система знижок і доплат до базової ціни. Граничні ціни на окремі види продукції. Фактори зниження собівартості продукції.

Тема 14. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Характеристика фінансової діяльності підприємства. Основні завдання фінансової діяльності. Класифікація джерел фінансування. Фінансовий план та необхідність його складання. Формування і використання прибутку. Фінансові результати як критерій досягнення мети підприємства. Обчислення величини доходу і порядок його розподілу. Обчислення величини прибутку підприємства і порядок його розподілу. Основні функції і шляхи збільшення прибутку підприємства в сучасних умовах. Податки, їх види. Рентабельність діяльності підприємства, її різновиди та методи обчислення. Фактори підвищення рентабельності. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Основні форми звітності для оцінки фінансового стану підприємства. Діагностика фінансового стану підприємства. Аналітична оцінка показників фінансового стану підприємства за показниками: прибутковості, фінансової стійкості,

ліквідності і платоспроможності. Економічна суть і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності. Система показників ефективності виробництва: узагальнюючих; ефективності використання – праці, виробничих фондів і фінансових коштів. Вимірювання економічної ефективності ресурсів і витрат. Оцінка соціальної ефективності діяльності підприємства. Внутрішні та зовнішні фактори зростання ефективності виробництва. Класифікація і суттєва характеристика зростання ефективності виробництва. Сучасні напрями ефективного використання окремих видів виробничих ресурсів.

Тема 15. Трансформація і реструктуризація підприємств

Поняття та завдання реструктуризації підприємства. Організаційні форми реструктуризації підприємств. Вплив реформування форм власності на реструктуризацію виробничо-господарської діяльності підприємств. Види і показники ефективності реструктуризації підприємства. Розроблення і реалізація програми реструктуризації різних організаційних утворень. Методичні підходи до визначення ефективності реструктуризації різних суб'єктів господарювання. Вітчизняний і зарубіжний досвід реструктуризації різних суб'єктів господарювання. Санація підприємства, її класична модель. Критерії вибору варіанту санації. Способи санації. Програма санаційних заходів фінансово-економічного характеру. Особливості державної підтримки проведення санації потенційно конкурентоспроможних підприємств. Практика, масштаби та ефективність санації суб'єктів господарювання в Україні.

Тема 16. Економічна безпека підприємства

Поняття економічної безпеки підприємства. Загальна характеристика економічної безпеки підприємства. Основні цілі економічної безпеки підприємства. Структурні елементи економічної безпеки підприємства та організація їх взаємодії. Економічна безпека за типами суб'єктів, сфер життєдіяльності та конкретних предметів. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Загальна методологія оцінки економічної безпеки підприємства. Аналіз та оцінка досягнутого рівня економічної безпеки підприємства. Збитки від зниження рівня економічної безпеки окремо взятого підприємства і певної їх сукупності. Поняття економічної кризи підприємства. Розробка програми виходу з економічної кризи. Напрями забезпечення економічної безпеки підприємства за функціональними складовими. Загальна характеристика фінансової, інтелектуальної та кадрової складових. Визначення функцій таких складових, як техніко-технологічна, політико-правова та інформаційна. Схема організації екологічної та силової складових. Фактори впливу на економічну безпеку підприємства. Розробка власної довгострокової стратегії формування високого рівня економічної безпеки підприємства. Необхідні заходи й ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Тема 17. Прогнозування та планування діяльності підприємства

Сутність та принципи прогнозування. Методи та принципи прогнозування. Планування як домінантна функція управління. Державне економічне регулювання. Економічні функції держави. Індикативне макроекономічне планування. Державне замовлення і державні контракти. Фінансова та кредитна політика держави. Особливості кредитування підприємницької діяльності, нових малих і середніх підприємств. Система оподаткування.

Методичні основи планування. Планування як домінантна функція управління. Специфічні принципи планування. Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства. Сутність стратегічного планування. Основні етапи стратегічного планування діяльності підприємства. Методи вибору стратегії. Різновиди стратегії (зростання, стабілізації, виживання).

Стратегія розвитку підприємства та бізнес-планування. Бізнес-планування, його значення і роль у системі прогнозування перспектив розвитку виробництва. Типовий зміст і методика складання окремих розділів бізнес-планів.

Розвиток системи стратегічного планування в ринкових умовах господарювання. Відмінність тактичного планування від стратегічного. Основний зміст та можливі типові розділи тактичних (середньо- і короткострокових) планів підприємства. Показники тактичних планів, їх класифікація та призначення. Сутність і системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Проблеми удосконалення тактичного і оперативного планування в умовах ринкової системи господарювання.

Тема 18. Товарна та цінова політика підприємства

Цільові функції діяльності підприємства на ринку. Економічні межі обсягу діяльності підприємства. Економічне визначення сильної конкуренції на ринку. Товарна політика підприємства: цілі та складники. Товарна та цінова політика підприємства за умови сильної конкуренції на ринку. Оцінка товарної політики підприємства. Сутність та значення цінової політики підприємства. Оцінка цінової політики підприємства. Обґрунтування вибору цінової та товарної політики підприємства. Механізм розробки цінової та товарної політики підприємства. Товарна інноваційна політика підприємства. Комунікаційна політика підприємства.

Тема 19. Обґрунтування виробничої програми підприємства

Сутність і роль виробничої програми підприємства. Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства. Номенклатура та асортимент виробничої програми. Розділи виробничої програми. Види продукції: готова продукція, напівфабрикати, незавершене виробництво. Обґрунтування виробничої програми виробничою потужністю. Методи вимірювання та показники виробничої програми підприємства.

Натуральні, трудові та вартісні показники: товарна, реалізована, валова та чиста продукція.

Тема 20. Інтелектуальний капітал

Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність продукції. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності. Об'єкти промислової власності. Об'єкти, які охороняються авторським правом та суміжними правами.

Сутність та класифікація нематеріальних активів підприємства. Типові елементи нематеріальних активів підприємства. Патент та його правові засади. Реалізація прав власності на нематеріальні ресурси. Ліцензія, її види та класифікаційні ознаки. Цілі та особливості оцінки нематеріальних активів. Методи оцінки вартості нематеріальних активів.

Тема 21. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика

Характеристика і функції матеріально-технічного забезпечення підприємства. Управління матеріально-технічним забезпеченням – управління матеріальними ресурсами в динаміці. Зміст плану матеріально-технічного забезпечення та вихідні умови його розробки. Складові елементи матеріальних ресурсів підприємства. Економічний зміст та класифікація виробничих запасів. Схема формування матеріальних запасів підприємства. Систематизація матеріальних запасів підприємства. Фактори, що впливають на розмір матеріальних запасів підприємства. Системи та методи нормування витрат та визначення потреби підприємства в матеріальних ресурсах. Планування та нормування виробничих запасів підприємства. Аналіз матеріальних запасів підприємства. Нормування виробничих запасів підприємства. Критерії оптимізації постачання матеріально-технічних ресурсів підприємства. Фактори, що впливають на загальний обсяг потреби в матеріальних ресурсах та характер їх споживання. Групи норм витрат матеріальних ресурсів. Розрахунок підприємства у матеріальних ресурсах для основного виробництва. Критерії оптимізації постачання матеріально-технічних ресурсів підприємства. Залежність між розмірами партії закупівлі матеріалів та обсягами виробничих запасів. Класична модель поповнення запасів.

Тема 22. Організація операційної діяльності

Економічна сутність, особливості та етапи здійснення операційної діяльності. Особливості операційної діяльності підприємства. Етапи операційної діяльності підприємства за галузевими особливостями. Принципова схема здійснення операційної діяльності в розрізі основних етапів на підприємствах промисловості і торгівлі. Формування та зберігання документів. Здійснення внутрішнього контролю у процесі операційної діяльності підприємства. Контроль за системою автоматизації обліку в процесі операційної діяльності підприємства. Особливості формування фінансових результатів від операційної діяльності. Ефективність операційної діяльності. Механізм управління операційною діяльністю. Методика оцінки ефективності

операційної діяльності підприємства. Система показників оцінки ефективності операційної діяльності підприємства. Загальна методологія визначення ефективності операційної діяльності. Основні ознаки класифікації ефективності та її види відповідно до цих ознак. Вітчизняний та зарубіжний досвід управління операційною діяльністю підприємства в умовах кризових тенденцій в економіці.

Тема 23. Система забезпечення конкурентоспроможності продукції

Конкурентоспроможності та методи її оцінки. Виробничий процес як основа діяльності підприємства. Складники виробничого процесу. Основні, допоміжні та обслуговуючі процеси. їх призначення та особливості. Виробничий процес як сукупність виробничих операцій. Дискретні та безперервні виробництва. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства. Принципи раціональної організації виробничого процесу. Ознаки поділу виробництва на типи. Характеристика типів виробництва. Діалектика розвитку типів виробництва. Вплив типу виробництва на його ефективність. Поняття, методи забезпечення якості продукції підприємства та управління ним. Економічна сутність якості продукції. Споживча вартість і технічний рівень. Показники якості окремих видів і всієї сукупності продукції, методика їх обчислення. Конкурентоспроможність продукції та її оцінка. Методи забезпечення якості продукції. Стандартизація і сертифікація продукції. Технічний контроль якості на підприємстві, його організація, форми і методи. Економічна відповідальність підприємства за якість продукції.

Тема 24. Оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності

Поняття інноваційного проекту та управління ним. Принципи оцінювання економічної ефективності інноваційних проектів. Об'єкт вимірювання ефективності. Соціальний, економічний, науково-технічний та соціальний ефекти від упровадження інновацій, їх взаємозв'язок. Методи підрахунку науково-технічної та соціальної ефективності інновацій. Економічна ефективність інноваційного проекту: комерційна, народногосподарська, бюджетна. Методи оцінки економічної ефективності та показники, що їх характеризують: інтегральні та показники фінансової оцінки. Дисконтування показників ефективності. Методи обчислення ризику під час вибору інноваційного проекту. Методологічні аспекти оцінки ефективності інноваційних проектів. Соціальні результати, які оцінюються економічною мірою. Показники соціально-економічного ефекту. Правило тотожності корисного результату при соціально-економічному оцінюванні. Класифікація та правила визначення суми економічних збитків.

Тема 25. Інтегральна ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність

Економічний ефект як узагальнюючий показник ефективності технічних нововведень. Вартісна оцінка результатів використання нових засобів і предметів праці. Сумарні витрати на реалізацію технічних нововведень. Облік фактора часу при визначенні ефективності технічних нововведень. Підходи до визначення ефективності технічних нововведень і нововведень з урахуванням пріоритетності критерію соціальної ефективності і екологічної безпеки. Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

Тема 26. Сучасні моделі розвитку підприємства

Поняття структуризації потенціалу підприємства. Об'єктивна необхідність і стратегія структурної перебудови економіки та її базових галузей. Характеристика ресурсних складових потенціалу підприємства. Завдання оптимізації структури потенціалу підприємства. Еволюційна модель розвитку підприємства. Конверсія, диверсифікація виробництва як дійові форми реструктуризації суб'єктів господарювання. Холдингові компанії як нові організаційні форми та економічне обґрунтування їх створення в окремих галузях народного господарства України.

Тема 27. Оптимізація бізнес-процесів підприємства

Поняття банкрутства та причини його виникнення. Сутність банкрутства та причини його виникнення. Визначення понять неплатоспроможність, боржник, кредитор. Зовнішні та внутрішні причини банкрутства. Симптоми неплатоспроможності підприємства. Характеристика навмисного та фіктивного банкрутства. Процедура визнання боржника банкрутом. Судові процедури, які застосовуються при банкрутстві: розпорядження майна боржника, мирова угода, санація, ліквідація банкрута. Послідовність етапів порушення справи про банкрутство підприємства. Порядок розгляду господарським судом справи про банкрутство. Заява про порушення справи про банкрутство. Комітет кредиторів, його роль та компетенції. Механізм введення мораторію на задоволення вимог кредиторів. Процедура ліквідації збанкрутілих підприємств. Черговість задоволення вимог кредиторів. Наслідки ліквідації та форми реалізації майна боржника.

Рекомендовані джерела інформації

1. Економіка підприємства : навчальний посібник / Л. О. Болтянська, Л. О. Андрєєва, О. І. Лисак. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
2. Економіка підприємства : підручник / за загальною редакцією Н. В. Якименко-Терещенко. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2018. – 451 с.
3. Міценко Н. Г. Економіка підприємства: теорія і практикум : навчальний посібник / Н. Г. Міценко. – Київ : Ліра-К, 2014. – 688 с.
4. Шарко М. В. Економіка підприємства : навчальний посібник / М. В. Шарко, Н. В. Мешкова-Кравченко, О. М. Радкевич. – Херсон : Олді-

плюс, 2014. – 436 с.

5. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навчальний посібник / Н. М. Яркіна. – Київ : Ліра-К, 2015. – 498 с.

2.2. ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ

Тема 1. Природа торгівлі як сфери обігу та виду економічної діяльності

Сутність торгівлі та торговельної діяльності. Економічні передумови виникнення та розвитку торгівлі. Торгівля як форма товарного обігу. Функції торгівлі. Принципи здійснення торговельної діяльності.

Місце торгівлі в розвитку товарно-грошових відносин в умовах ринку. Взаємозв'язок торгівлі з фінансово-кредитною та грошовою системами. Роль торгівлі у забезпеченні зайнятості населення країни, у формуванні державного та місцевих бюджетів.

Торгівля як процес та галузь господарювання. Форми торгівлі.

Товар та послуга як об'єкти торгівлі. Сутність послуг, їх особливості, види і класифікація за різними ознаками. Роль послуг у розвитку торгівлі.

Тема 2. Економічна характеристика різних форм господарсько-торговельної діяльності. Зовнішня торгівля

Сутність, значення та функції роздрібної торгівлі. Основні форми роздрібної торгівлі. Показники, що характеризують стан розвитку роздрібної торгівлі. Соціально-економічна характеристика роздрібного товарообороту. Роздрібна торгівля як об'єкт державного спостереження та регулювання. Фактори, що визначають тенденції та перспективи роздрібної торгівлі. Поняття та методичні підходи до оцінювання економічної та соціальної ефективності здійснення роздрібної торгівлі. Тенденції та проблеми розвитку роздрібної торгівлі в Україні.

Сутність, функції оптової торгівлі. Економічні засади функціонування окремих типів оптових посередників. Біржова торгівля та її особливості. Специфіка функціонування товарної біржі. Збутова діяльність товаровиробників: механізм та організаційні форми здійснення. Фірмова торгівля. Особливості формування товаровиробниками відпускних цін на товари. Показники, що характеризують розвиток оптової торгівлі. Оптова торгівля як об'єкт державного спостереження та регулювання. Державне статистичні спостереження щодо розвитку оптової торгівлі. Особливості формування оптових цін та плати за посередницькі послуги. Методика оцінки доцільності (економічної ефективності) участі посередників у каналі товароруку. Тенденції та проблеми розвитку оптової торгівлі в Україні.

Поняття та роль зовнішньої торгівлі. Основні форми зовнішньої торгівлі: експорт, імпорт, прикордонна, зустрічна торгівля. Класифікація зовнішньоторговельних операцій. Об'єкти зовнішньої торгівлі та їх класифікація. Міжнародна товарна номенклатура. Міжнародна торгівля послугами. Суб'єкти здійснення зовнішньої торгівлі та специфічні вимоги до

них. Економічний механізм здійснення зовнішньої торгівлі. Зовнішньоторговельний контракт: сутність, економічні передумови та наслідки укладання. Особливості здійснення розрахунків у зовнішній торгівлі. Особливості формування цін в зовнішній торгівлі. Фактори, що визначають тенденції та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі. Кон'юнктура світового ринку. Показники, що характеризують розвиток зовнішньої торгівлі. Державне статистичні спостереження щодо розвитку зовнішньої торгівлі. Ефект та економічна ефективність зовнішньої торгівлі: сутність та методика оцінки. Стан та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України.

Тема 3. Ринок споживчих товарів та послуг

Торгівля як сфера прояву інтересів виробника і споживача. Вплив торгівлі на формування раціональних потреб споживачів. Напрями та форми удосконалення взаємовідносин торгівлі з виробництвом.

Ринок споживчих товарів та особливості його розвитку в сучасних умовах. Види товарних ринків. Основні елементи (рушійні сили) споживчого ринку: попит на споживчі товари, пропозиція споживчих товарів, ціна на споживчі товари, конкуренція на споживчому ринку.

Споживання і потреби, їх суть та економічна характеристика. Споживчий попит як форма прояву потреби та елемент ринку. Фактори, що обумовлюють обсяги та структуру попиту на споживчі товари. Інструменти державного регулювання споживання та купівельної спроможності населення. Баланс доходів та витрат населення (домогосподарств) як основа прогнозування обсягу попиту на споживчі товари та послуги. Місткість ринку та методика її визначення. Соціально-економічний портрет українського споживача. Основні тенденції розвитку споживання та формування споживчого попиту в Україні.

Поняття товарної пропозиції споживчих товарів. Джерела та механізм формування товарних ресурсів предметів споживання. Баланси ресурсів споживчих товарів, їх роль у прогнозуванні та регулюванні розвитку торгівлі. Роль національного виробництва та імпорту в формуванні пропозиції споживчих товарів в Україні. Проблема підтримки та сприяння діяльності національного товаровиробника.

Поняття кон'юнктури ринку та методичні засади її оцінки. Стан конкуренції на споживчому ринку та чинники, що його обумовлюють.

Стратегія діяльності підприємства торгівлі на споживчому ринку та її обґрунтування.

Інфраструктура споживчого ринку та її роль у забезпеченні його розвитку. Характеристика та види торговельної інфраструктури. Типологія торговельних об'єктів. Показники розвитку торговельної інфраструктури. Тенденції розвитку торговельної інфраструктури в Україні та основні чинники, що їх визначають. Оцінка потреби в розвитку торговельної інфраструктури та матеріально-технічної бази внутрішньої торгівлі.

Тема 4. Суб'єкти господарювання в сфері торгівлі та організаційно-економічні умови їх діяльності

Типологія суб'єктів торговельної діяльності за різними класифікаційними ознаками: форма торгівлі, організаційно-правова форма здійснення підприємницької діяльності, товарна спеціалізація, формат діяльності тощо. Поняття «торговельний оператор», «торговельна мережа». Особливості створення та економічні засади функціонування торговельних підприємств в Україні. Чинники, що обумовлюють вибір форми власності та організаційно-правової форми діяльності торговельних підприємств. Механізм державного впливу на суб'єкти торговельної діяльності в Україні та напрями його удосконалення.

Економічні умови функціонування торговельних підприємств. Поняття економічного суверенітету, самоокупності та самофінансування.

Напрями та види діяльності підприємства торгівлі. Операційна діяльність підприємства торгівлі. Торговельно-технологічні операції (процеси) підприємства торгівлі: сутність та типологія, вплив на ефективне господарювання. Сутність фінансової діяльності підприємства. Фінансовий механізм підприємства торгівлі та характеристика його основних елементів. Поняття та види інвестиційної діяльності підприємства торгівлі. Пріоритетні цілі інвестиційної діяльності в торгівлі. Інноваційна діяльність підприємства торгівлі: зміст, роль, види та напрями. Пріоритетні напрями впровадження інновацій в торгівлі.

Аналіз господарської діяльності підприємства торгівлі як підсистеми загальної системи управління підприємства торгівлі. Роль економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності підприємства торгівлі. Аналіз як вихідна передумова планування. Методи аналізу.

Зміст та основні принципи планування діяльності підприємства торгівлі. Поняття та види планів. Технологія планування діяльності підприємства торгівлі. Цільові характеристики діяльності підприємства торгівлі, їх класифікація, вимоги до формування.

Поняття і типологія економічних ресурсів. Економічний потенціал підприємства торгівлі: загальне поняття та стисла характеристика його складових. Ресурсний потенціал підприємства торгівлі: загальне поняття та стисла характеристика його складових. Напрями підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Тема 5. Товарооборот підприємства торгівлі

Товарооборот як показник діяльності підприємства торгівлі. Роздрібний товарооборот. Оптовий товарооборот та його складові. Оптово-посередницький товарооборот. Соціально-економічна характеристика роздрібного товарообороту. Класифікація форм та видів роздрібного товарообороту.

Показники, що характеризують товарооборот підприємства торгівлі та методика їх обчислення.

Методи аналізу обсягу та структури товарообороту підприємства торгівлі. Кількісна оцінка факторів, що обумовлюють зміну обсягу та

структури товарообороту.

Вихідні передумови та порядок розробки плану товарообороту підприємства торгівлі. Послуги як чинник зростання товарообороту. Поняття та методичні підходи до визначення необхідного, можливого та ресурсно-забезпеченого обсягу товарообороту підприємства. Методика планування та регулювання товарно-групової структури товарообороту підприємства торгівлі.

Тема 6. Товарні запаси підприємства торгівлі

Поняття та класифікація товарних запасів підприємства торгівлі. Показники, що характеризують обсяги товарних запасів. Фактори, що обумовлюють обсяги та швидкість обертання товарних запасів.

Методи аналізу товарних запасів підприємства торгівлі.

Мета, порядок нормування та планування товарних запасів. Поняття норми та нормативу товарних запасів. Методи нормування товарних запасів, їх сутність, переваги та недоліки.

Системи контролю за рухом товарних запасів.

Тема 7. Товарне забезпечення обороту підприємства торгівлі

Вихідні передумови та основні етапи формування товарного забезпечення обороту підприємства торгівлі. Обґрунтування необхідного обсягу надходження товарів. Поняття «товарний баланс» та методика його розробки. Визначення планового обсягу закупівлі товарів.

Оцінка ефективності комерційних угод із закупівлі товарів. Фактори, що визначають ефективність комерційних угод. Структурно-логічна схема оцінки ефективності комерційних угод із закупівлі товарів. Методика оцінки доцільності (економічної ефективності) участі посередників у каналі товароруху.

Тема 8. Трудові ресурси (персонал) підприємства торгівлі

Трудові ресурси підприємства торгівлі та характеристика їх видів. Принципи та завдання формування трудових ресурсів в умовах ринкової економіки. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.

Продуктивність праці робітників: поняття, показники та методи оцінки. Фактори, що обумовлюють рівень та можливості зростання продуктивності праці на торговельному підприємстві.

Форми мотивації праці робітників. Методи стимулювання. Системи оплати праці та їх характеристика.

Методичний інструментарій аналізу чисельності працюючих та фонду оплати праці підприємства. Зміст плану з праці та порядок його розробки. Обґрунтування потреби підприємства у трудових ресурсах. Методи планування фонду оплати праці. Шляхи раціоналізації витрат у складі фонду оплати праці підприємства торгівлі.

Тема 9. Майнові ресурси (активи) підприємства торгівлі

Сутність активів підприємства торгівлі та їх місце в системі ресурсного

забезпечення діяльності. Класифікація активів підприємства. Особливості складу активів підприємства торгівлі.

Поняття, склад та класифікація необоротних активів підприємства. Особливості необоротних активів підприємства як складової його ресурсів.

Сутність, класифікація та особливості відтворення основних засобів підприємства торгівлі. Оцінка стану, руху та ефективності використання основних засобів підприємства.

Оборотні активи підприємства торгівлі: економічна сутність та класифікація. Відмітні характеристики оборотних активів як складової ресурсів підприємства. Поняття та особливості кругообороту оборотних активів підприємства торгівлі. Сутність та методика оцінки операційного та фінансового циклів підприємства.

Методичні інструменти аналізу активів підприємства. Обґрунтування планового обсягу активів підприємства: завдання, етапи та методи. Резерви прискорення оборотності активів підприємства.

Тема 10. Фінансові ресурси (капітал) підприємства торгівлі як джерело фінансування його активів

Фінансові ресурси підприємства торгівлі: сутність, склад, класифікація та джерела формування. Місце фінансових ресурсів у складі ресурсів підприємства.

Сутність та класифікація капіталу підприємства. Власний капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості. Позиковий капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, функції, відмітні особливості.

Методичний інструментарій аналізу капіталу підприємства: поняття, завдання, етапи та основні методи. Планування обсягу та структури капіталу підприємства: сутність, етапи та методи. Резерви зростання капіталу підприємства торгівлі.

Тема 11. Витрати підприємства торгівлі

Економічна природа поточних витрат підприємства торгівлі. Взаємозв'язок ресурсів та витрат підприємства торгівлі. Класифікація поточних витрат підприємства торгівлі. Поточні витрати та їх складові: собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати. Витрати обігу як головна складова поточних витрат у торгівлі. Показники, що характеризують поточні витрати та витрати обігу підприємства торгівлі, особливості їх розрахунку в торгівлі та її підгалузях.

Фактори, що обумовлюють обсяг та рівень поточних витрат (витрат обігу) підприємства торгівлі. Основні напрями економії та раціоналізації поточних витрат у торгівлі.

Методика аналізу поточних витрат підприємства торгівлі.

Методи планування поточних витрат і витрат обігу підприємства торгівлі. Орієнтовний формат плану витрат обігу підприємства.

Тема 12. Доходи підприємства торгівлі

Економічна сутність доходів підприємства торгівлі та характеристика їх складу. Класифікація доходів підприємства торгівлі залежно від напрямів діяльності, підходу до оцінки.

Джерела утворення доходів підприємства торгівлі. Послуги як джерело формування доходів підприємства торгівлі. Дохід від реалізації як головна складова доходів підприємства торгівлі. Показники, що характеризують обсяг та рівень доходу від реалізації. Фактори, що впливають на формування обсягу та складу доходу від реалізації. Оцінка критичних обсягів діяльності підприємства торгівлі: «точки безбитковості» та «точки цільової рентабельності». Основні резерви зростання доходів підприємства торгівлі за окремими видами діяльності.

Методи аналізу та планування обсягу доходів підприємства торгівлі. Поняття можливого та необхідного обсягу доходів, методичні підходи до визначення їх обсягу. Умови прийняття розробленого плану доходів.

Тема 13. Цінова політика підприємства торгівлі

Ціна як основний фактор максимізації прибутку. Суть процесу ціноутворення. Державне регулювання процесу ціноутворення.

Цінова політика підприємства торгівлі та її вплив на формування доходу від реалізації товарів. Особливості формування оптових цін та плати за посередницькі послуги. Особливості формування товаровиробниками відпускових цін на товари. Особливості формування цін в зовнішній торгівлі. Поняття «зовнішньоторговельні» та «світові ціни»: особливості обчислення, сфера використання. Методика обчислення митної, експортної, імпоротної вартості та ціни товарів. Економічні наслідки запровадження ввізного мита в цінах на імпорту продукцію. Механізм ціноутворення у роздрібній торгівлі.

Тема 14. Фінансові результати діяльності суб'єктів торгового бізнесу

Поняття, види та класифікація фінансових результатів діяльності підприємства торгівлі. Моніторинг фінансових результатів.

Місце прибутку в системі економічних показників діяльності підприємства. Сутність, функції та значення прибутку, джерела його утворення. Механізм формування прибутку підприємства у взаємозв'язку з основними видами його діяльності. Методичні інструменти та послідовність етапів аналізу прибутку підприємства торгівлі. Обґрунтування прибутку на плановий період: завдання та методичний інструментарій. Планування формування та розподілу чистого прибутку підприємства торгівлі.

Резерви зростання прибутку підприємства торгівлі: поняття, класифікація, методика оцінки.

Тема 15. Управління сплатою податкових платежів на підприємстві торгівлі

Податкова політика підприємства торгівлі та її вплив на фінансові результати. Елементи податкової політики. Класифікація податкових платежів підприємства торгівлі за звичайною системою оподаткування.

Загальна характеристика окремих видів податкових платежів підприємства торгівлі. Оподаткування торговельного підприємства: звичайна та спрощена система.

Принципова модель обчислення податку на прибуток.

Етапи формування податкової політики підприємства. Показники оцінювання податкової політики підприємства. Аналіз та планування податкових платежів. Резерви оптимізації податкового навантаження.

Тема 16. Ефективність і конкурентоспроможність підприємства торгівлі

Поняття ефекту як результату діяльності підприємства, аналітичного показника і критерію оцінки його діяльності. Ефективність діяльності підприємства: сутність та основні характеристики.

Методичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. Поняття та систематизація показників ефективності діяльності підприємства торгівлі. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства торгівлі.

Сутність конкурентоспроможності підприємства. Фактори, що визначають конкурентоспроможність підприємства торгівлі. Визначення операторів-конкурентів. Особливості формування інформаційної бази оцінки конкурентоспроможності підприємства.

Поняття та класифікація методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Обґрунтування заходів щодо зміцнення конкурентоспроможності підприємства торгівлі.

Тема 17. Управління грошовими потоками підприємства торгівлі

Грошові потоки підприємства торгівлі як економічна категорія та показник діяльності. Ідентифікація обсягу і структури грошових потоків підприємства торгівлі.

Стратегія управління грошовими потоками підприємства торгівлі.

Методика аналізу грошових потоків підприємства торгівлі.

Планування обсягу та структури грошових потоків підприємства торгівлі. Платіжний календар.

Напрями та методи оптимізації грошових потоків підприємства торгівлі.

Тема 18. Фінансово-майновий стан підприємства торгівлі та методи його оцінки

Поняття фінансово-майнового стану підприємства, мета та задачі його дослідження. Поняття та методи оцінки фінансово-майнового стану підприємства.

Сутність поняття та показники оцінки ліквідності та платоспроможності

підприємства торгівлі. Сутність поняття фінансової стійкості підприємства. Класифікація типів фінансової стійкості підприємства. Показники оцінки фінансової стійкості підприємства торгівлі. Показники рентабельності діяльності підприємства торгівлі. Особливості обчислення та аналізу рентабельності товарообороту, активів, капіталу, ресурсів підприємства торгівлі. Показники оцінки ділової активності (оборотності) підприємства торгівлі.

Методи комплексного оцінювання фінансово-майнового стану підприємства торгівлі.

Тема 19. Управління підприємницьким ризиком та економічна безпека підприємства торгівлі

Сутність господарських ризиків та їх місце в підприємницькій діяльності. Класифікація та характеристика ризиків, притаманних діяльності підприємства торгівлі.

Ризики діяльності підприємства торгівлі як об'єкт управління. Методи та інструментарій мінімізації і профілактики підприємницького ризику підприємства торгівлі.

Теоретичні основи та генезис економічної безпеки підприємства. Формування системи економічної безпеки підприємств у розрізі її функціональних складових. Фактори впливу та загрози економічній безпеці підприємства. Аналіз межі безпеки діяльності підприємства.

Тема 20. Бізнес-планування розвитку підприємств торгівлі

Розвиток як об'єктивна умова довгострокового існування підприємства торгівлі: напрями та фактори. Джерела розвитку підприємства торгівлі. Інвестиційна діяльність у сфері торгівлі. Інноваційний розвиток підприємства торгівлі: сутність та основні напрями.

Техніко-економічне та фінансове обґрунтування бізнес-проектів у сфері торгівлі. Бізнес проекти: сутність та види. Бізнес-план як документ обґрунтування проектів розвитку підприємств торгівлі. Зміст та обґрунтування основних розділів бізнес плану.

Рекомендовані джерела інформації

1. Бойчик І. М Економіка підприємства : підручник / І. М. Бойчик. – Київ : Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.
2. Власова Н. О. Економіка торгівлі : навчальний посібник / Н. О. Власова [та інші]. – Харків : Світ Книг, 2015. – 473 с.
3. Власова Н. О. Економіка ресторанного господарства : навчальний посібник / Н. О. Власова [та інші]. – Харків : Світ книг, 2019. – 389 с.
4. Економіка підприємства : підручник / за загальною редакцією Н. В. Якименко-Терещенко. – Харків : Видавництво Іванченко І. С., 2018. – 451 с.
5. Оптова торгівля : монографія / А. А. Мазаракі [та інші] ; за редакцією А. А. Мазаракі. – Київ : КНТЕУ, 2016. – 208 с.

2.3. СТАТИСТИКА

Тема 1. Метологічні засади статистики. Організація статистики в Україні

Становлення статистики як науки. Предмет статистики. Основні поняття та категорії статистичної науки.

Статистична сукупність. Одиниця статистичної сукупності та її ознаки. Статистичні закономірності. Метод статистики та статистична методологія. Узагальнюючі статистичні характеристики.

Галузі статистичної науки. Завдання статистики в сучасних умовах та її організація в Україні. Права і обов'язки органів державної статистики.

Порядок і умови доступу до статистичної інформації. Міжнародні статистичні організації.

Тема 2. Статистичне спостереження

Суть, джерела та організаційні форми статистичного спостереження. Види статистичного спостереження відносно часу реєстрації фактів та повноти охоплення одиниць сукупності. Способи отримання даних. План статистичного спостереження. Мета спостереження. Об'єкт та одиниця спостереження. Програма спостереження. Статистичні формуляри та принципи їх розробки. Організаційні питання плану статистичного спостереження. Органи спостереження. Підготовчі роботи. Засоби забезпечення точності спостереження.

Первинний облік та звітність. Види звітності. Основні форми статистичної звітності. Спеціальні статистичні спостереження. Помилки спостереження. Контроль даних спостереження.

Тема 3. Зведення та групування статистичних даних

Суть і завдання статистичного зведення. Особливості зведення матеріалів звітності і спеціально організованого спостереження. Групування як основа наукової обробки даних. Завдання групування та їх значення у статистичному дослідженні. Групувальні ознаки та їх вибір. Типологічні, структурна, аналітичні групування. Прості та комбінаційні групування. Визначення кількості груп та розміру інтервалу групування. Найважливіші групування і класифікації, що застосовуються в статистиці. Основні класифікатори України (КВЕД, УКТ ЗЕД, КФВ, КОФ, РПОУ та інші).

Тема 4. Узагальнюючі статистичні показники та загальні принципи їх застосування

Суть і види узагальнюючих статистичних показників. Принципи побудови узагальнюючих статистичних показників. Огляд основних джерел статистичної інформації та їх загальна характеристика.

Абсолютні статистичні величини, їх види та одиниці виміру. Відносні величини. Види відносних величин, техніка їх обчислення та форми виразу. Відносні величини динаміки, планового завдання та виконання плану.

Базисні та ланцюгові відносні величини. Взаємозв'язок між окремими видами відносних величин.

Суть і умови використання середніх величин. Види середніх величин.

Середня арифметична та умови її застосування. Властивості середньої арифметичної. Середня гармонічна і техніка її обчислення. Середня геометрична.

Тема 5. Ряди розподілу та їх аналіз

Поняття ряду розподілу та його елементи. Види рядів розподілу. Форми рядів розподілу: симетричні та асиметричні ряди. Особливості графічного зображення рядів розподілу.

Основні характеристики рядів розподілу: середня величина, мода, медіана, квартилі, децилі.

Тема 6. Статистичні методи вимірювання взаємозв'язків

Зв'язок суспільних явищ і необхідність їхнього систематичного вивчення. Види взаємозв'язків між явищами. Функції, які використовують при вивченні взаємозв'язків між явищами: лінійна, степенева, гіпербола, парабола. Статистичні методи вивчення зв'язків між явищами. Балансовий метод. Дисперсійний аналіз. Кореляційний аналіз.

Тема 7. Аналіз тенденцій розвитку

Способи обробки рядів динаміки з метою виявлення основної тенденції розвитку: укрупнення інтервалів, спосіб ковзаючої середньої, змикання рядів динаміки, метод аналітичного вирівнювання, вимірювання сезонних коливань (визначення індексів сезонності).

Прогнозування на основі рядів динаміки. Інтерполяція та екстраполяція в статистиці.

Тема 8. Індексний метод аналізу

Суть індексів та їх роль у статистико-економічному аналізі. Класифікація індексів. Методологічні принципи побудови індексів. Базисні і ланцюгові індекси.

Індекси агрегатної форми. Індекс товарообороту, цін та фізичного обороту. Економічний зміст індексів. Система взаємопов'язаних індексів і визначення впливів окремих факторів.

Індекси із змінними і постійними вагами. Середньозважені індекси. Розкладання загального абсолютного приросту за факторами.

Аналіз динаміки середнього рівня інтенсивного показника. Індекси структурних зрушень.

Індекси Фішера, Ласпейреса і Пааше. Індекс споживчих цін. Інфляція та методи її виміру. Індекси-дефлятори.

Тема 9. Вибіркове спостереження

Суть і переваги вибіркового спостереження. Генеральна і вибірка

сукупності. Помилки вибіркового спостереження. Обчислення помилок вибірки та визначення меж інтервалу для середньої величини і частки. Середня та гранична помилки вибірки та їх економічний зміст.

Визначення необхідного обсягу вибірки. Види вибірки і способи відбору, що забезпечують репрезентативність.

Способи поширення вибірових даних на генеральну сукупність. Практика застосування вибіркового спостереження в соціально-економічному аналізі.

Рекомендовані джерела інформації

1. Карабин О. О. Статистичний аналіз / О. О. Карабин, М. Ф. Стасюк, М. І. Кусій. – Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2015. – 132 с.
2. Костюк В. О. Статистика : навчальний посібник / В. О. Костюк, І. В. Мількін. – Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2015. – 166 с.
3. Мармоза А. Т. Практикум з теорії статистики : навчальний посібник / А. Т. Мармоза. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 484 с.
4. Онофрієнко Н. О. Статистика: конспект лекцій : навчальний посібник / Н. О. Онофрієнко. – Кривий Ріг : Криворізький національний університет, 2016. – 108 с.
5. Економічна статистика : навчальний посібник / В. М. Соболев, Т. Г. Чала, О. С. Корепанов та інші; за редакцією В. М. Соболева. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2017. – 338 с.
6. Концепція побудови національної статистики України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 04.05.1993 р. зі змінами та доповненнями : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/326-93-%D0%BF>. – Станом на 02.09.2020. – Назва з екрана.
7. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Станом на 02.09.2020. – Назва з екрана.
8. Підгорний А. З. Соціально-демографічна статистика : підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська ; за загальною редакцією А. З. Підгорного. – Одеса : ФОП Гуляєва, 2016. – 424 с.
9. Про державну статистику [Електронний ресурс] : Закон України № 2614-ХІІ від 17.09.1992 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>. – Станом на 02.09.2020. – Назва з екрана.

2.4. ПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ

Тема 1. Базові положення проектного аналізу

Об'єктивна потреба в проектному аналізі. Проект як форма реалізації інвестицій. Поняття проекту. Види проектів за різними класифікаційними

ознаками. Еволюція проектного аналізу.

Сутність інвестиційного проекту. Визначення мети реалізації проекту. Методи визначення цілей проекту. Завдання проекту.

Поняття та зміст проектного аналізу. Основні положення концепції проектного аналізу. Принципи проектного аналізу.

Визначення проектного аналізу як навчальної дисципліни. Завдання навчальної дисципліни. Предмет дослідження проектного аналізу. Мета та об'єкт навчальної дисципліни.

Аспекти аналізу проектів: маркетинговий, технічний, соціальний, екологічний, інституціональний, фінансовий та економічний. Характерні особливості, зміст та основні завдання всіх видів аналізу проектів. Фінансовий та економічний аналізи як ключові в проектному аналізі.

Складові компоненти інструментарію проектного аналізу. Вартість грошей у часі. Урахування впливу інфляції на інвестиційний проект. Оцінювання інвестиційних ризиків.

Тема 2. Стратегія інвестиційної діяльності підприємства

Важливість розроблення стратегії окремого підприємства. Коло учасників прийняття інвестиційних рішень на підприємстві. Процес прийняття інвестиційних рішень. Стратегічне планування. Вибір стратегії інвестиційної діяльності.

Стратегічні орієнтири інвестиційного проекту. Основні підходи до стратегічної орієнтації планування бізнес-проектів. Концентрація зусиль. Принцип балансу ризику. Принцип співробітництва та його форми.

Послідовність розробки стратегії інвестиційного проекту. Бізнес-план – основна складова частина бізнес-проекту. Основні стадії здійснення інвестиційних рішень. Типова модель реалізації інвестиційного проекту. Пошук потенційних проектів. Формулювання та первинний відбір проектів. Стадії остаточного вибору. Необхідні компоненти процесу прийняття інвестиційних рішень. Розроблення системи моніторингу реалізації проекту. Остаточний вибір проекту. Реалізація проекту і контроль.

Види бюджетів, що складаються на підприємстві. Сутність і проблеми складання капітального бюджету. Завдання розробки бюджету реалізації інвестиційного проекту. Процедури розрахунку суми капітальних витрат у процесі розробки бюджету. Основні процедури в процесі розроблення кожного із розділів бюджету.

Тема 3. Концепція проекту

Бізнес-ідея та її джерела. Аспекти продукту, що купується: основний, формальний та додатковий продукти. Ознаки бізнес-проекту: ознака змін, обмеженої у часі мети проекту, часової обмеженості тривалості проекту, неповторності, новизни, комплексності, правового та організаційного забезпечення, інформаційної та консалтингової підтримки.

Характерні особливості різних типів та видів проектів: інноваційних, економічних, організаційних і соціальних тощо. Цілі та завдання проекту.

Необхідність точного визначення результатів здійснення проекту та умов його реалізації.

Внутрішнє та зовнішнє середовище проекту. Учасники бізнес-проекту: їх кількість, роль, склад та розподіл відповідальності. Оточення проекту. Визначення на стадії розробки концепції проекту предметної області проекту (цілей, завдань, масштабів, термінів), відношень власності, основних ідей реалізації проекту, основних активних і пасивних учасників проекту, мотивації учасників проекту, можливого доходу, збитків, ризику.

Різноманітна класифікація бізнес-проектів. Типи проекту залежно від сфери діяльності. Клас проекту залежно від складу, структури проекту та його предметної галузі. Класифікація бізнес-проектів за масштабом. Тривалість проектів. Складність проектів. Класифікація залежно від предметної галузі проекту.

Важливість системного підходу до оцінки й аналізу проектів. Управління системою цілей. Управління системою поточної діяльності. Управління функціонуванням системи.

Форми і ціль управління проектом. Взаємозв'язок розробки проекту з його завданням. Основні концепції і функції управління проектами. Моделі управління проектом. Планування та контроль виконання робіт. Організація управління проектом. Вибір організаційної структури управління проектом. Система мотивації праці за проектом. Переваги проектного управління.

Тема 4. Життєвий цикл проекту

Фази життєвого циклу проекту. Стадії передінвестиційної фази. Інвестиційна фаза. Експлуатаційна фаза.

Стадії розробки проекту згідно з вітчизняною класифікацією. Підхід Всесвітнього банку та ЮНІДО до розподілу процесу реалізації проекту.

Поділ основних фаз життєвого циклу проекту на стадії і етапи за послідовністю здійснення. Зміст робіт на передінвестиційній стадії. Зміст робіт на інвестиційній фазі. Змістовна характеристика експлуатаційної фази проекту.

Тема 5. Концепція витрат і вигод у проектному аналізі. Цінність грошей у часі

Фінансова та економічна цінність проекту. Основні концепції, що визначають фінансову та економічну цінність проекту. Загальні вимоги та відмінність розрахунку фінансової та економічної цінності проекту.

Концептуальні засади проведення аналізу витрат та вигод. Додаткові витрати та вигоди. Методичний підхід до врахування неповернутих витрат та неявних вигод при розрахунку грошових потоків. Неповернуті витрати. Неявні вигоди за проектом.

Альтернативна вартість як ключова концепція проектного аналізу. Причини відмінності фінансових цін від значення альтернативних вартостей. Види альтернативних рішень.

Необхідність урахування зміни вартості грошей у часі під час аналізу проектів. Поняття майбутньої і теперішньої вартості.

Поняття процента, ставки процента. Складні та прості проценти. Дисконтування та нарахування складного процента. Залежність процентної ставки від темпу інфляції та рівня ризику. Залежність величини процентної ставки від виду джерела інвестування.

Тема 6. Грошовий потік

Причини використання грошового потоку для оцінки проектних рішень. Поняття грошового потоку. Потік реальних грошових коштів. Сальдо реальних грошових коштів. Визначення проектного грошового потоку. Грошові притоки та відтоки.

Обумовленість, маржинальність, незалежність. Притоки та відтоки від реалізації проекту. Змістовна характеристика можливих додаткових вигід і витрат за проектом. Поняття кумулятивного грошового потоку. Обґрунтування доцільності реалізації проектних рішень за допомогою проектного грошового потоку. Прогнозування потоку грошових коштів за проектом.

Тема 7. Стандартні фінансові та неформальні критерії прийняття рішень

Характеристика методів оцінки ефективності інвестицій. Поняття критерію оцінки та порівняння проектів. Вибір критеріїв прийняття проектних рішень. Принципи оцінки ефективності проектних рішень.

Характеристика стандартних фінансових критеріїв: економічний зміст, обмеження, переваги і недоліки застосування в практиці оцінювання проектних рішень інтегральних показників. Методика розрахунку основних фінансових критеріїв.

Порівняння проектів за допомогою різних критеріїв оцінки. Правила використання альтернативних критеріїв для незалежних, взаємовиключних і залежних проектів. Вибір критеріїв ефективності і відбору проектів за існуючих обмежень.

Сутнісна характеристика основних якісних критеріїв відбору проектів. Цільові критерії. Критерії, що відносяться до конкретного проекту: зовнішні та екологічні, критерії реципієнта, науково-технічної перспективи, виробничі, комерційні, ринкові та критерії регіональних особливостей реалізації проекту.

Тема 8. Динамічний аналіз беззбитковості проекту

Основні методичні засади аналізу витрат за проектом. Послідовність здійснення аналізу беззбитковості та цільове планування прибутку за проектом. Спільна мета всіх показників беззбитковості. Загальні та змінні витрати на виробництво та реалізацію продукції. Залежність витрат від обсягу виробництва та їх розрахунок.

Визначення точки беззбитковості. Цілі аналізу беззбитковості. Розрахунок бухгалтерської точки беззбитковості аналітичним та графічним методами. Рівняння, що є основою для визначення точки беззбитковості. Причини, з яких знання точки беззбитковості корисне.

Поняття готівкової, бухгалтерської та фінансової точок беззбитковості та

їх визначення. Графічне зображення залежності між операційними грошовими потоками в кожній точці беззбитковості і обсягом продукту.

Методика аналізу беззбитковості для багатомономенклатурного виробництва. Поняття операційного левериджу. Використання операційного левериджу для прийняття проектних рішень.

Статичний та динамічний аналіз проекту. Розрахунок запасу фінансової надійності проекту. Аналіз динамічності проекту. Врахування можливості розширення виробництва під час його здійснення. Відмова від проекту, його скорочення, відкладене інвестування. Стратегічне управління витратами.

Тема 9. Оцінювання і прийняття проектних рішень в умовах ризику та невизначеності

Класифікація проектних ризиків. Сутність понять ризик та невизначеність. Способи класифікації аналізу ризиків інвестиційного проекту. Класифікація ризиків за часовим аспектом. Класифікація ризиків за тривалістю дій, за суб'єктами, за типом інвестицій, що залучаються, за розміром потенційної шкоди, за джерелами виникнення.

Види ризиків на різних стадіях підготовки і реалізації проекту. Причини виникнення технічних, політичних, маркетингових, фінансових ризиків, їх ознаки. Поетапне оцінювання ризиків відповідно до стадій життєвого циклу проекту. Причини виникнення ознаки та наслідки різних функціональних ризиків проектів.

Якісний та кількісний аналіз ризиків проекту. Методи зниження проектних ризиків. Експертний підхід. Використання методу аналогій. Аналіз чутливості. Сценарний підхід. Імітаційне моделювання.

Етапи управління проектними ризиками. Бізнес-план в управлінні ризиками. Методи управління ризиками: диверсифікація, попередження, поглинання, резервування, страхування, уникнення. Інструменти управління проектними ризиками: організаційні, технічні, кадрові, інформаційно-аналітичні, фінансові, договірно-правові, комерційні, політичні.

Тема 10. Маркетинговий аналіз

Необхідність проведення маркетингового аналізу проекту. Відмінність прийомів маркетингового аналізу для внутрішнього та зовнішнього ринків. Аналіз умов ринку. Вимоги споживачів до товару. Показники для оцінювання діяльності фірм конкурентів.

Простий аналіз тренда. Аналіз частки ринку. Колективні методи аналізу спеціалістів та керівництва. Метод опитування торгівельного персоналу. Метод опитування споживачів. Метод збільшення ринку. Пробний маркетинг. Методи статистичного аналізу. Фактори точності прогнозу. Рішення про вибір методів прогнозування.

Методика формування ціни на продукцію. Визначення через ціну рівня попиту на товар. Аналіз витрат. Аналіз цін і товарів конкурентів. Вибір методу ціноутворення. Встановлення ціни на продукцію.

Елементи внутрішнього проектного середовища. Принципи сегментації

споживачів. Комплексне дослідження ринку. Основні групи конкурентів. Визначення слабких та сильних сторін конкурентів.

Кількісна характеристика ринку. Якісні елементи характеристики ринку. Методичні підходи до аналізу конкурентного середовища продукції проекту. Маркетингова стратегія проекту. Характеристика компонентів комплексу маркетингу. Розроблення плану маркетингу проекту.

Тема 11. Технічний аналіз

Взаємозв'язок інвестицій та вдосконалення техніки та технології процесу виробництва. Важливість технічного обґрунтування проекту в процесі інвестування. Мета і завдання технічного аналізу проекту. Кількісні та якісні показники технічного рівня підприємства.

Схема проведення комплексного технічного аналізу проекту. Оцінювання місцезосташування проекту. Аналіз виробничої потужності. Аналіз обладнання. Аналіз сировини та матеріалів.

Місце реалізації проекту. Масштаб проекту, можливість розширення масштабу виробництва. Технологія, що використовується при реалізації проекту. Обладнання, організація його експлуатації та ремонту. Інфраструктура та схема підприємства. Організація підготовки та реалізації проекту. Графік виконання проекту. Підготовка та освоєння виробництва. Забезпечення якості. Розрахунок витрат на виконання проекту. Матеріально-технічне забезпечення проекту. Поточні витрати на виробництво та збут. Основні проблеми розробки проекту.

Перелік питань, що підлягають розгляданню при підготовці технічної експертизи, згідно рекомендацій Міжнародної фінансової корпорації. Організація-спонсор. Підготовчі заходи. Питання найму робочої сили. Інженерні розрахунки та будівництво об'єкту. Виробничі іспити та збут продукції.

Тема 12. Інституційний аналіз

Оцінка можливостей проекту в діючому політичному, економічному та правовому полі. Завдання інституційного аналізу та його основні методи.

Політико-правові та економічні чинники як основні зовнішні чинники. Основні економічні компоненти економічного середовища.

Адміністративна функція організаційної діяльності. Поняття організаційної діяльності. Мета організаційної структури. Відповідність цілей підприємств цілям успішної реалізації проекту.

Обмеженість діапазону управління. Кількісна межа підлеглих у керівника. Принцип діапазону управління. Три види посадових зв'язків за теорією Грайкунаса та їх сутність.

Обумовленість структурного розподілу підприємства. Відзнаки структурних підрозділів залежно від групування видів діяльності за базовими схемами управління. Основні функції підприємства. Головні переваги функціонального групування видів діяльності підприємства. Повноваження. Принципи формування організаційної структури. Принципи розподілу видів

діяльності: розподілу праці, функціонального визначення, принцип розподілу.

Спрямованість інституціонального аналізу. Принципи правильного підбору кадрів. Оцінювання здатності підприємства реалізовувати проект шляхом перевірки на правильність принципів організовування. Кадрове забезпечення як умова здатності підприємства до реалізації проекту.

Тема 13. Екологічний аналіз

Мета та роль екологічного аналізу в підготовці та відборі проектів. Межі екологічного аналізу, його зв'язок з іншими функціональними аспектами проектного аналізу. Інформаційна база прийняття проектних рішень для проведення екологічного аналізу.

Оцінювання очевидних екологічних наслідків. Урахування взаємозалежності вигід та витрат. Оцінювання екологічних вигід та витрат у рамках підходу «з проектом» та «без проекту». Використання механізму оцінювання неявних вигід та витрат.

Послідовність проведення екологічного аналізу проекту. Зміст етапів екологічного аналізу інвестиційних проектів.

Традиційні методики оцінювання екологічних наслідків проекту. Методики визначення екологічних наслідків проекту, що можуть потенційно застосовуватися.

Екологічні витрати та вигоди. Проблеми, пов'язані з дисконтуванням екологічних вигід та витрат. Методи отримання екологічно скоригованого життєвого циклу проекту.

Тема 14. Соціальний аналіз

Основні соціальні аспекти проекту та їх склад. Мета соціального аналізу. Основні елементи соціального аналізу проекту. Показники суспільного життя, що використовують у практиці проектного аналізу для встановлення соціальних результатів реалізації проекту.

Певний зміст соціального аналізу на кожній стадії розробки проекту. Основні соціальні результати проекту, які необхідно відобразити в економічній оцінці.

Дослідження соціального середовища проекту. Вивчення кількісного та якісного складу населення в районі проекту. Визначення критеріїв сегментації населення.

Опитування соціального середовища проекту. Основи проектування соціального розвитку регіону. Сутність завдань соціального аналізу в процесі розробки проекту.

Тема 15. Фінансовий аналіз

Можливості фінансового аналізу. Визначення фінансового аналізу, з огляду на його сутність. Обумовленість фінансового аналізу діяльності як підприємства, що реалізовуватиме проект, так і самого проекту. Складові оцінювання фінансової ефективності проекту. Двоакість характеру оцінювання інвестицій у реальні активи. Відображення в фінансовому аналізі впливу

проекту на результати діяльності підприємства.

Оцінювання фінансового стану підприємства з допомогою фінансових показників. Аспекти спеціальних методів діагностики фінансового стану. Послідовність процедур діагностики фінансового стану. Узагальнюючі групи показників оцінювання фінансового стану.

Базові форми, необхідні для проведення фінансового аналізу в процесі підготовки інвестиційних проектів. Взаємозв'язок між формами та наявністю у них інформації для оцінки проекту. Розрахунок грошового потоку і сальдо реальних грошей, пов'язаних з реалізацією проекту.

Сутність проектного фінансування. Визначення та способи проектного фінансування. Головні ознаки проекту з позиції проектного фінансування.

Тема 16. Економічний аналіз

Аспекти економічного аналізу. Відмінності економічного аналізу від фінансового. Мета і завдання економічного аналізу проекту. Необхідність визначення цілей проекту в економічному аналізі. Економічна цінність проекту та фактори, що впливають на неї. Визначення економічної цінності проекту.

Відповідність результатів проекту стратегії розвитку та економічним цілям країни. Економічні цілі національного розвитку під час відбору проекту. Матриця економічної ефективності та привабливості. Позиція уряду щодо підтримки тих чи інших проектів. Послідовність та сутність етапів оцінювання економічної привабливості проекту. Визначення економічної ефективності проекту. Мета виміру економічної ефективності проекту. Методологія прирісної природи вигід і витрат як основа оцінювання економічної ефективності проекту. Розрахунок та сутнісна характеристика економічної цінності проекту. Оцінювання всіх компонентів проекту з погляду альтернативної вартості. Передумови корегування фінансових показників аналітиками економічного аналізу. Трансферні платежі.

Визначення цін на ресурси та на виготовлену продукцію з позицій суспільства. Труднощі визначення повної величини вигід і витрат, обумовлених проектом. Споживацький надлишок і його роль у визначенні економічних вигід проекту. Альтернативна вартість як базова концепція економічного аналізу. Складові економічного аналізу. Відчутні та невідчутні вигоди від проекту.

Поняття з позицій економічного аналізу повних витрат виробництва. Тіньові ціни та підходи до їх визначення. Визначення еквівалента світової ціни експортних та імпорتنих товарів за допомогою паритетних цін. Поняття паритетних цін. Формування фінансової та економічної паритетної ціни експорту та імпорту. Корегування фінансових цін на товари, що не увійшли у зовнішньоекономічну групу та його методика відповідно до елементів. Розрахунок ціни імпортного паритету для оцінки економічної вартості імпортозаміщуваних товарів, або товарів, які можуть імпортуватись. Корегування позицій проекту, що не є імпортозаміщуваними, на коефіцієнт переводу (перерахунку). Застосування способу визначення тіньової ціни на ресурси, для яких немає світової ціни, – визнання їх альтернативної вартості. Оцінювання економічної вартості землі і робочої сили. Метод розрахунку

стандартного коефіцієнта перетворення.

Можливі методичні підходи до оцінки впливу проекту, які визначаються у невідчутних проявах явних вигід і витрат суспільства. Споживчий надлишок. Поняття побічного ефекту від реалізації проекту, їх типи та наслідки.

Рекомендовані джерела інформації

1. Пан М. П. Проектний аналіз : конспект лекцій для студентів спеціальності 051 Економіка / М. П. Пан, В. В. Коненко ; Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. – Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2019. –95 с.

2. Проектний аналіз : навчальний посібник / В. С. Рижиков [та інші]. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 384 с.

3. Чевганова В. Я. Проектний аналіз : навчальний посібник / В. Я. Чевганова, В. В. Биба, А. С. Скрильник. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 258 с.

4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Станом на 02.09.2020. – Назва з екрана.

5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Станом на 02.09.2020. – Назва з екрана.

6. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р. // Верховна Рада України. Законодавство України : [база даних]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>. – Станом на 02.09.2020. – Назва з екрана.

3. ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Таблиця 3.1 – Структура і зміст підготовки до кваліфікаційного екзамєну

№	Компонента освітньої програми (навчальна дисципліна)	Зміст навчальної роботи, її види та норми часу			
		Консультації		Самостійна робота студента	
		Зміст	Кількість годин	Зміст	Кількість годин / кредитів
1	Економіка підприємства	Розрахунково-аналітичні завдання 1. Розрахунок амортизаційних відрахувань основних засобів трьома методами 2. Розрахунок амортизаційних відрахувань основних засобів 3. Обґрунтування доходності інноваційного проекту щодо випуску нової продукції 4. Обґрунтування доцільності встановлення нової технологічної лінії	1	1. Опрацювання джерел інформації [1–5] 2. Тестування на Порталі	25
2	Економіка торгівлі	Розрахунково-аналітичні завдання 1. Оцінка впливу регульованих факторів на обсяг товарообороту підприємства торгівлі 2. Аналіз валового прибутку підприємства торгівлі 3. Комплексна оцінка ефективності господарської діяльності підприємства торгівлі 4. Визначення рівня цінової конкурентоспроможності товарів і підприємств торгівлі	1	1. Опрацювання джерел інформації [1–5] 2. Тестування на Порталі	25
3	Статистика	Розрахунково-аналітичні завдання 1. Розрахунок показників варіації та аналіз рядів розподілу 2. Розрахунок й аналіз показників динаміки	1	1. Опрацювання джерел інформації [1–9] 2. Тестування на Порталі	20
4	Проектний аналіз	Розрахунково-аналітичні завдання 1. Розрахунок показників, що характеризують фінансовий стан підприємства 2. Оцінювання і прийняття проектних рішень в умовах ризику та невизначеності	1	1. Опрацювання джерел інформації [1–5] 2. Тестування на Порталі	20
		Всього	4		90 / 3

4. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

4.1. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестація фахових компетентностей передбачає оцінювання теоретичних знань, практичних навичок і професійних вмінь.

Спочатку проходить атестація теоретичних знань, яка передбачає виконання протягом однієї астрономічної години тестових завдань у комп'ютерному класі із використанням спеціального програмного забезпечення.

На наступному етапі протягом 30 хвилин студенти у письмовій формі виконують творче завдання, зміст якого спрямовано на оцінювання практичних навичок здобувачів вищої освіти.

На останньому етапі протягом однієї астрономічної години студенти у письмовій формі виконують розрахунково-аналітичне завдання, зміст якого спрямовано на оцінювання професійних вмінь здобувачів вищої освіти.

4.2. СТРУКТУРА ОЦІНКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Структура загальної оцінки за результатами проведення кваліфікаційного екзамену:

1. Результати оцінювання теоретичних знань (комп'ютерного тестування) – 40 балів. На атестацію вноситься 50 тестових завдань; банк тестів – 650 запитань (навчальні дисципліни «Економіка підприємства», «Економіка торгівлі» – по 200 тестових завдань; «Статистика» – 150 тестових завдань; «Проектний аналіз» – 100 тестових завдань).

2. Результати оцінювання практичних навичок (виконання творчого завдання) – 20 балів. На атестацію вноситься одне творче завдання; банк завдань – 120 завдань (по 30 завдань з навчальних дисциплін, які включено кваліфікаційного екзамену).

1.3. Результати оцінювання професійних вмінь (виконання розрахунково-аналітичного завдання) – 40 балів. На атестацію вноситься 1 розрахунково-аналітичне завдання; банк завдань – 12 задач (по 4 завдання з навчальних дисциплін, які включено кваліфікаційного екзамену).

Результати атестації інтерпретуються відповідно до критеріїв таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Шкала інтерпретації результатів кваліфікаційного екзамену

Оцінка за шкалою ХТЕІ КНТЕУ (бали)	Оцінка за шкалою ECTS
90–100	A
82–89	B
75–81	C
69–74	D
60–68	E
35–59	FX
1–34	F

5. МАТРИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ, ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

Компетентності відповідно до освітньої програми	Компонента освітньої програми (навчальна дисципліна), яку винесено на кваліфікаційний екзаме			
	Економіка підприємства	Економіка торгівлі	Статистика	Проектний аналіз
ФК 1 . Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.	+	+	+	+
ФК 2 . Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.	+	+	+	+
ФК 3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.	+			
ФК 4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.	+	+	+	+
ФК 5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.	+			
ФК 6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.	+	+	+	+
ФК 7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.	+	+		+
ФК 8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.	+	+		+
ФК 9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.	+	+		
ФК 10. Здатність використовувати	+	+	+	+

Компетентності відповідно до освітньої програми	Компонента освітньої програми (навчальна дисципліна), яку винесено на кваліфікаційний екзамен			
	Економіка підприємства	Економіка торгівлі	Статистика	Проектний аналіз
сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.				
ФК 11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.	+	+	+	+
ФК 12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.	+	+	+	+
ФК 13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.		+		+
ФК 14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків		+		+

6. МАТРИЦЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ВІДПОВІДНИМИ КОМПОНЕНТАМИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми	Компонента освітньої програми (навчальна дисципліна), яку винесено на кваліфікаційний екзамен			
	Економіка підприємства	Економіка торгівлі	Статистика	Проектний аналіз
ПРН 1. Асоціювати себе як члена громадського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.	+	+	+	+
ПРН 2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.	+	+	+	+
ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.	+	+	+	+
ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.	+			
ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).	+	+	+	+
ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.	+	+	+	+
ПРН 7. Пояснювати моделі соціально- економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.	+	+	+	+
ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.	+	+	+	+

Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми	Компонента освітньої програми (навчальна дисципліна), яку винесено на кваліфікаційний екзамен			
	Економіка підприємства	Економіка торгівлі	Статистика	Проектний аналіз
ПРН 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.	+			
ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.		+		+
ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.	+	+		+
ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.	+	+	+	+
ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.	+	+	+	+
ПРН 14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.		+		+
ПРН 15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.		+		+
ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.		+		+
ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.		+		+
ПРН 18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.		+		+

Програмні результати навчання відповідно до освітньої програми	Компонента освітньої програми (навчальна дисципліна), яку винесено на кваліфікаційний екзамен			
	Економіка підприємства	Економіка торгівлі	Статистика	Проектний аналіз
ПРН 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.	+	+	+	+
ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.	+	+	+	+
ПРН 22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.	+	+	+	+
ПРН 23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.	+	+	+	+
ПРН 24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.	+	+	+	+

7. ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Вид та форма контролю знань – атестація, кваліфікаційний екзамен

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 051 Економіка

Освітня програма – Економіка бізнесу

Форма навчання – Заочна, скорочена

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Атестація фахових компетентностей

1. Тести з теоретичних питань (комп'ютерне тестування)	40 балів
завдання на оцінювання теоретичних знань студента	

2. Творче завдання	20 балів
завдання на оцінювання практичних навичок студента	

3. Розрахунково-аналітичне завдання	40 балів
завдання на оцінювання професійних вмінь студента	

Всього 100 балів

Затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 10.11.2020 р. № 3.

Ухвалено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку,
протокол від 09.09.2020 р. № 1.

Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Вид та форма контролю знань – атестація, кваліфікаційний екзаме́н

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 051 Економіка

Освітня програма – Економіка бізнесу

Форма навчання – Заочна, скорочена

АТЕСТАЦІЙНЕ ЗАВДАННЯ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ № 1

1. Атестація теоретичних знань

Дайте відповідь на 100 тестових запитань. Тестові завдання мають закриту форму з однією вірною відповіддю. Виконується на комп'ютері. Час на виконання – 60 хвилин.

2. Атестація практичних навичок

Дайте розгорнуту відповідь на творче завдання. Завдання має відкриту форму, виконується на бланку відповіді.

2.1. Який вид доходу є основним для підприємства торгівлі? Де його місце в системі показників операційної діяльності підприємства торгівлі і як він розраховується?

3. Атестація професійних вмінь

Вирішіть розрахунково-аналітичне завдання. Завдання має відкриту форму, виконується на бланку відповіді.

Умови:

Підприємство розглядає можливість здійснення інноваційного проекту щодо випуску нових моделей кольорових телевізорів. Для цього необхідно вкласти гроші у придбання нового обладнання та застосування сучасних технологій у виробництво. Підприємство розраховує інноваційний проект на 3 роки. За аналізований період щорічні амортизаційні відрахування складатимуть 0,4 млн. грн. За весь період інноваційного проекту використовується однакова ставка дисконтування 20 %. Загальна вартість джерел фінансування 13,66 млн. грн. Нормативний період окупності інноваційного проекту встановлено на рівні 4 роки.

Вихідні дані для розрахунку щорічних планових показників доходу та витрат проекту подано у таблиці 1.

Таблиця 1 – Вихідні дані

Показники	Роки		
	1-й рік	2-й рік	3-й рік
1. Обсяг реалізації (N_p), од.	63 600	66 800	73 800
2. Ціна реалізації одиниці продукції ($Ц$), грн.	2 500	2 600	2 700
3. Змінні витрати на одиницю продукції ($В_{зм од}$), грн.	2 200	2 300	2 400
4. Постійні витрати ($В_{пост}$), млн. грн.	12,42	12,82	13,42

Завдання:

Обґрунтувати дохідність інноваційного проекту щодо випуску нових моделей кольорових телевізорів, за умови, що інвестиції здійснюються одноразово.

Для економічного обґрунтування дохідності інноваційного проекту щодо випуску нових моделей кольорових телевізорів необхідно зробити розрахунок та аналіз основних показників ефективності інноваційного проекту. Для цього необхідно:

1. Визначити чистий дохід від реалізації, змінні та поточні витрати.
2. Визначити чистий прибуток підприємства та чисті грошові надходження.
3. Скласти план доходів та витрат проекту (таблиця 2).
4. Визначити показник чистої поточної вартості при одноразовій інвестиції в інноваційний проект.
5. Розрахувати індекс рентабельності інноваційного проекту.
6. Розрахувати період окупності інноваційного проекту.
7. Зробити аналіз основних показників ефективності інноваційного проекту.
8. За результатами розрахунків зробити висновки щодо економічного обґрунтування дохідності інноваційного проекту.

Таблиця 2 – План щорічних доходів та витрат проекту

Показники	Роки		
	1-й рік	2-й рік	3-й рік
1. Чистий дохід від реалізації ($Дч$), млн. грн.			
2. Змінні витрати ($В_{зм}$), млн. грн.			
3. Постійні витрати ($В_{пост}$), млн. грн.			
4. Поточні витрати ($В_{пот}$), млн. грн.			
5. Прибуток до оподаткування ($Пдо оп$), млн. грн.			
6. Податок на прибуток ($Под$), млн. грн.			
7. Чистий прибуток ($Пч$), млн. грн.			
8. Чисті грошові надходження (CF), млн. грн.			